

ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ

ΜΟΥΣΙΚΗ — ΘΕΑΤΡΟ — ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΚΑΛΙΤΕΧΝΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ — "Εκδόσεις ΜΟΥΣΙΚΗΣ & ΕΚΔΟΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ — ΑΘΗΝΑΙ, ΦΕΙΔΙΟΥ 3

Συντάσσεται από 'Επιτροπή-Διηγή: Π. ΚΩΣΤΕΡΙΔΗΣ—'Επι τής Ύλης Σ. ΠΕΤΡΑΣ

ΕΤΟΣ Α.'

ΑΡΙΘ. 14

ΤΙΜΗ ΦΥΛΛΟΥ 2.500

15 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1949

ΠΕΡΙΠΛΑΝΩΜΕΝΕΣ ΜΕΛΩΔΙΕΣ

του κ. ΑΝΤΙΟΧΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΑΤΟΥ

Ἐδῶ καὶ λίγες μέρες ταχτοποιώντας τὴ βιβλιοθήκη μου βρήκα ἕνα παλιὸ ἑξασέμιο βιβλίον ποῦ εἶχε χρόνια νὰ τὸ διαβάσω. Τὸ θέμα ποῦ πραγματεύεται εἶναι ἐνδιαφέρον καὶ νομίζω πὼς ἀξίζει τὸν κόπο νὰ γίνῃ μιὰ σύντομη ἀνακοίνωση γιὰ τὸ περιεχόμενό του. Ὁ τίτλος τοῦ βιβλίου εἶναι: «Περιπλανώμενες μελωδίες», τὸ ἔχει γράφει ὁ Wilhelm Tappert κ' ἔχει ἐκδοθῆ τὸ 1890 στὸ Βερολίνο.

Μὲ πολλά μουσικὰ παραδείγματα ὁ Tappert ἀποδεικνύει πὼς πολλές μελωδίες ταξιδεύουν ἀπὸ τόπο σὲ τόπο κ' ἀπὸ ἐποχὴ σὲ ἐποχὴ, πότε μένοντας ἀμετάβλητες, συχνότατα ὁμοίως ἀλλάζοντας ρυθμὸ, χρῶμα, χαρακτηριστῆρα.

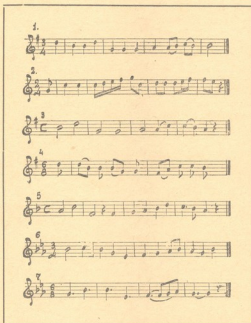
Στὴν ἀρχὴ τῆς μελέτης τοῦ ὁ συγγραφεὺς μιλεῖ παραστατικώτατα γι' αὐτὴ τὴ μετανάστευση τῆς μελωδίας. Μεταφράζων ἕνα μέρος ἀπὸ τὸν πρόλογο: «Οἱ μελωδίες περιπλανιούνται, εἶναι οἱ ἀκούραστοι τουρίστες τῆς Γῆς! Διασχίζουν τὰ νερά ποῦ βουίζουν, περνοῦν τὶς ἄλπεις, ξεπεπούνται πέρα ἀπ' τὸν Ὠκεανὸ καὶ τριγυρίζουν σὰ νομάδες στὴν Ἐρημο συναντώντας παντοῦ, ἄλλες μελωδίες ποῦ κάνουν τὸν ἀντίθετο δρόμον. Χάρης στὸ τόσο ἀνθρώπινο ἐνδιαφέρον γιὰ κάθε τί τὸ ξένο, πολλές μελωδικὲς σταχομποῦτες ἀποκοτῶν μακριὰ ἀπὸ τὴν πατρίδα τους μεμάλεις τιμές, γίνονται ἴσως πατριωτικὰ τραγούδια, Ἐθνικοὶ ὕμνοι ποῦ οἱ ἄλλοι τους ἐνθουσιάζουν καὶ συναρπάζουν. Συχνὰ γυρίζουν ἀπὸ τὴν ἄληθική τους περιπλάνηση στὴν παλιὰ τους πατρίδα κατὰ τὸ μάλλον ἢ ἴσπου παραλλαγμένες καὶ μισοκαρμένεις καὶ ζοῦν σὰν ξένες μιὰ καινούργια λαμπερὴ ζωὴ. Γιὰτὶ δὴν ὑπάρχει βέβαια μουσικὴ Ἄστυνομία νὰ γυρεῖ τὰυτότητες καὶ ποσοποιητικὰ.

Ἄνεξάρτητα ὅμως ἀπὸ τὴ μετανάστευση σὲ ὑπερπόντιες χώρες μὲρὸι νὰ παρατηρήσῃ κανεὶς καὶ νὰ ἀποδείξῃ μιὰ ζωηρὴ κυκλοφορία στὸ ἐσωτερικὸ κάθε Χώρας. Οἱ μουσικοὶ ταξιδιώτες βρίσκονται σὲ μιὰ δέυνα κίνηση ἀπὸ τὸ ἐργαστήρι τραβῆν στὸν ἐξοχικὸ δρόμον, καθόταν στὰ πανδοχεῖα μὲ τὸς ἐργάτες κ' ἀπὸ δῶ πάλι σκορπίζοντας ὡς τὴν πιὸ ἀπομακρυσμένη

πολίτην, ὡς τὸ μικρότερον χωριό. Ἀπὸ τὴν σάλα τοῦ χοροῦ οἱ παραιοστικοὶ αὐτοὶ μπαίνουν στὶς κάμαρες τῶν παιδιῶν, ξεφεύγουν ἀπὸ τὶς αἰθούσες συναυλιῶν καὶ ἀνακατεύονται στὸν ἀγρὸ μὲ τὸς θεριστάδες, συντροφεύουν τὸν κυνηγὸ στὸ δάσος ἢ μικραίνουν τὶς ἄρες τοῦ στρατιώτη ποῦ φυλάει σκοπὸς. Ἀπὸ τὸ θέατρο κ' ἀπὸ τὰ σοκάκια βρίσκουνε τὸ δρόμον γιὰ τὴν Ἐκκλησία καὶ ἀντιθέτως. Ὑπάρχουν μελωδίες ποῦ μοιάζουν μὲ τὸν περιπλανώμενον Ἰουδαίου ποῦ δὲ στέκει καὶ δὲν πεθαίνει ποτέ! Ὑπάρχουν μοτιβοὶ ποῦ ἔχουν τὴν δόξαμην καὶ ἀνοχὴ γιὰ νὰ ζήσουν ποῦ ἡ ὑπαρξὴ τους εἶναι σχεδὸν τόσο παλιὰ ὅσο καὶ ἡ ἱστορία τῆς Ἀνθρωπότητος.

..... Ὅποιος γυρίζει πολὺ στὸν κόσμο καὶ εἶναι ὀποχρεωμένος νὰ προσαρμόζεται μὲ τὸς τόπους καὶ τὸς ἀνθρώπους παθαίνει πολλὲς ἀλλαγές· τοῦ ἀποτυπώνεται ἀπὸ δῶ κ' ἀπὸ κεῖ κατὰ τὴν γλῶσσα, κατὰ τὴν συνῆθειαν καὶ κατὰ τὰ τελικὰ νὰ τὸν θεωροῦνε ντόπιον στὴν ξενιτιά καὶ ξένο στὴν πατρίδα του. Τὸ ἴδιον ἀκριβῶς συμβαίνει μὲ τὸς μελωδικὲς τυχοδιωκτικὲς μας. Ποτέ ἡ ἔστω πολὺ σπάνια παραμένουν δτι καὶ ὅπως εἶναι· γιὰ μικρὲς μάλιστα μεταμορφώσεις δὲ χρειάζονται κἀν μεγάλα ταξίδια γιὰτὶ καὶ μόνο τὸ δρόμον ποῦ κάνουν γιὰ νὰ πᾶνε ὡς τὸ γείτονα, χάσουν κάποτε μικρὲς ἰδιομορφίες τους καὶ παίρνουν ἄλλες στὴ θέση τους, καθὼς τὸ βλέπομεν ἀπὸ τὶς παραλλαγές, ποῦ καθημερινὰ γίνονται περισσότερες, τῶν λαϊκῶν μελωδιῶν.

Τὸ μεγαλύτερον μέρος ἀπὸ τὸ περιεχόμενον τοῦ βιβλίου τὸ παίρνουν τὰ μουσικὰ παραδείγματα ποῦ μπορεῖ κανεὶς μ' εὐκολία νὰ παρακολουθήσῃ σ' αὐτὰ πὼς ἕνα μουσικὸ μοτίβο ξεκινᾷ π. χ. ἀπὸ τὸ 1714 σὰν ἐκκλησιαστικὸ ἔμμελο (1), χρησιμοποιεῖ τὸν Χαϊντελ γιὰ νὰ συνθέσῃ τὸ «Rune Britannica» (2), πὼς βρίσκεται τὸ 1750 στὸ Λονδίνο σὲ μιὰ συλλογὴ ἀπὸ κομμάτια τῶν φλάουτο, πὼς τὸ τραγουδοῦν τὸ 1779 οἱ ἱέρεις στὴν «Ἰφιγένεια ἐν Ταύροις» τοῦ Γκλόουκ (3), πὼς ὁ Μότσαρτ τὸ χρησιμοποιεῖ στὴν «Αἰταγωγή ἀπὸ τὸ Σεράϊ»

ΠΕΡΙΠΛΑΝΩΜΕΝΕΣ ΜΕΛΩΔΙΕΣ

και με δυο παραλλαγές του στο «Μαγεμένο Αύλο» (4) και (5), πώς το συναντάμε στο *andante* της συμφωνίας του Μέντελσον σε ντό ελασσον (6) ή και σ' ένα ντουέτο από τόν «Προφήτη» του Μάγιερμπερ (7) για να μη αναφέρουμε τα όνόματα άλλων λιγότερο γνωστών μουσουργών που συναντάμε το ίδιο μοτίβο στα έργα τους.

«Δέν διαφεύγει βέβαια στόν προσεχτικό αναγνώστη» γράφει χαρακτηριστικά ό **Topper!**, πώς και οι «Διδάκαλοι» φωνάζουν δυνατά και καθαρά «περάστε!» όταν μία περιπλανώμενη μελωδία τούς χτυπάει τήν πόρτα. Γιατί θά έπρεπε άλλωστε αυτόι μονάχα να μην άνοίγαν στούς ξένους τó έργαστήρι τους. Φαίνεται μάλιστα πώς οι παλιοί σ' αυτό τó ζήτημα ήτανε λιγώτερο άσθητροί από μάς και έπαιρναν, χωρίς να τó παρασυλλογίζονται, δτι τούς χρειαζόταν.»

Και παραθέτει δυο χαρακτηριστικά παραδείγματα: μία φράση τής Έλβίρας από τó «Ντόν Ζουάν» του Μότσαρτ που είναι σχεδόν αúτοúσια παρμένη από τήν όπερα «Ρωμαιοσ και Ίουλιέττα» του **Benda** και τó κύριο θέμα του πρώτου μέρους τής ήρωικής Συμφωνίας του Μπετόβεν που τó συναντάμε άρκετά χρόνια πρωτότερα στήν εισαγωγή του νεανικού έργου του Μότσαρτ «**Bastien et Bastienne**».

Άνάμεσα σέ όλα τ' άλλα σχετικά παραδείγματα τής μελέτης είναι και ό διεθνής φοιτητικός ύμνος «**agnoscere igitur**» που όπως άποδεικνύεται έχει συντεθή από τρεις ξεχωριστές μελωδίες που κατάγονται κι' από τρεις διαφορετικές εποχές. Έπίσης ένα ξεχωριστό ένδιαφέρον παρομοιάζει ή ιστορία του γαλλικού λαϊκού τραγουδιού «**Malbrough s' en va - l' en guerre**» που έχει κάνει τó γύρο του κόσμου άλλάζοντας διαρκώς φυσιογνωμία. Τó συναντάμε σέ πολλά μέρη σά δημοτικό τραγούδι, τó συναντάμε όμως και στήν έντεχνη μουσική όπως σ' ένα τραγούδι του Σοβιαν, σ' ένα κουαρτέτο έγχορδών του Μπετόβεν και στή χορωδία των κυνηγών από τήν όπερα «Φράιούτς» του Βέμπερ

ΑΝΤΙΟΧΟΣ ΕΥΑΓΓΕΛΑΤΟΣ